

Cultural Foundations of Law: On the Issue of Comparative Analysis of Modern Concepts

Volodymyr Lytvynov 1*

¹ Volodymyr Dahl East Ukrainian National University (Ukraine). PhD Student at the Department of Economic, Legal and Socio-Political Disciplines.

* **Corresponding Author**, e-mail: vlitwork@gmail.com

ARTICLE INFO

Research Article

DOI:

[10.70651/3041-248X/2026.2.06](https://doi.org/10.70651/3041-248X/2026.2.06)

Received:

3 January 2026

Accepted:

5 February 2026

Published online:

10 February 2026

Copyright © 2026
by author

This is an open access journal and all published articles are licensed under a Creative Commons Attribution—NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0)

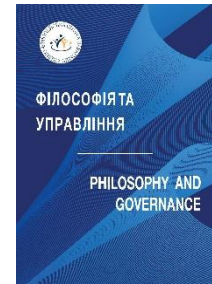

ABSTRACT

The article examines the cultural foundations of the formation of legal concepts of the Modern Age through the prism of their cultural dimensions and the peculiarities of the interpretation of law as a socio-cultural phenomenon. The relevance of the study is due to the growing interest in interdisciplinary analysis of law, which allows us to consider legal ideas not only as the result of normative thinking, but as a manifestation of broader cultural processes that were formed in the European intellectual tradition of the Modern Age. The article aims to carry out a comparative analysis of the legal concepts of this period and determine their cultural dimensions that influenced the formation of modern legal understanding. The study used methods of comparative analysis, historical and philosophical generalization, cultural approach and conceptual analysis, which allowed us to reveal the peculiarities of the formation of legal ideas in the context of socio-cultural transformations of the Modern Age. The analysis showed that the legal concepts of this era were formed under the influence of changes in philosophy, political thought and social values. It is established that the cultural dimensions of law are manifested through the interaction of legal norms with moral, religious and political factors of the development of society. Particular attention is paid to approaches to measuring and interpreting the cultural dimensions of legal concepts, which allows for a deeper understanding of the evolution of the ideas of natural law, social contract and principles of freedom and justice. The results of the study showed that the cultural foundations of modern law are multidimensional and are determined by a combination of philosophical, political and social factors. Comparative analysis made it possible to identify common features and differences between different concepts of law, as well as to determine their influence on the formation of modern legal culture. The conclusions establish that the cultural approach to the study of law expands the methodological possibilities of legal research and contributes to a deeper understanding of the socio-cultural nature of legal institutions and ideas.

KEYWORDS

cultural foundations of law, measurements, dimensions of law, cultural dimensions, legal culture, Modern times, comparative analysis.

Культурні засади права: до питання порівняльного аналізу концепцій Нового часу

Володимир О. Литвинов ¹

¹ Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля (Україна). Аспірант кафедри господарсько-правових та суспільно-політичних дисциплін.

* Автор-кореспондент, e-mail: vlitwork@gmail.com

СТАТТЯ	АНОТАЦІЯ
<p>Дослідницька</p> <p>DOI: 10.70651/3041-248X/2026.2.06</p> <p>Отримана: 03.01.2026 р.</p> <p>Прийнята: 05.01.2026 р.</p> <p>Опублікована: 10.02.2026 р.</p> <p>Авторське право © 2026 автора</p> <p>Цей твір ліцензовано на умовах Ліцензії Creative Commons «Із Зазначенням Авторства – Некомерційна 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC 4.0).</p> 	<p>У статті досліджено культурні засади формування правових концепцій Нового часу крізь призму їхніх культурологічних вимірів та особливостей інтерпретації права як соціокультурного феномена. Актуальність дослідження зумовлена зростанням інтересу до міждисциплінарного аналізу права, який дозволяє розглядати правові ідеї не лише як результат нормативного мислення, а як прояв ширших культурних процесів, що формувалися в європейській інтелектуальній традиції Нового часу. Метою статті є здійснення порівняльного аналізу концепцій права цього періоду та визначення їхніх культурологічних вимірів, що вплинули на становлення сучасного праворозуміння. У дослідженні використано методи порівняльного аналізу, історико-філософського узагальнення, культурологічного підходу та концептуального аналізу, що дозволило розкрити особливості формування правових ідей у контексті соціально-культурних трансформацій Нового часу. Проведений аналіз показав, що правові концепції цієї епохи формувалися під впливом змін у філософії, політичній думці та суспільних цінностях. Встановлено, що культурологічні виміри права проявляються через взаємодію правових норм із моральними, релігійними та політичними чинниками розвитку суспільства. Особливу увагу приділено підходам до вимірювання та інтерпретації культурних вимірів правових концепцій, що дозволяє глибше зрозуміти еволюцію ідей природного права, суспільного договору та принципів свободи і справедливості. Результати дослідження засвідчили, що культурні засади права Нового часу мають багатовимірний характер і визначаються поєднанням філософських, політичних та соціальних чинників. Порівняльний аналіз дозволив виявити спільні риси та відмінності між різними концепціями права, а також визначити їхній вплив на формування сучасної правової культури. У висновках встановлено, що культурологічний підхід до дослідження права розширює методологічні можливості правничих досліджень і сприяє глибшому розумінню соціокультурної природи правових інститутів та ідей.</p> <p>КЛЮЧОВІ СЛОВА</p> <p>культурні засади права, вимірювання, виміри права, культурологічні виміри, правова культура, Новий час, порівняльний аналіз.</p>

1. Introduction

Право є одним із ключових інститутів організації суспільного життя, що забезпечує регулювання взаємовідносин між людьми та визначає загальні правила їх співіснування. Водночас право не може розглядатися виключно як система нормативних приписів або інструмент державного управління, оскільки воно формується в ширшому соціокультурному контексті. У цьому сенсі право виступає складовою культури, відображаючи цінності, моральні уявлення та світоглядні орієнтири суспільства. Саме тому дослідження культурних засад права набуває особливого значення для розуміння генези правових інститутів і механізмів їх функціонування.

Актуальність теми дослідження пов'язана з переосмисленням ролі культури у формуванні соціальних процесів у сучасній гуманітарній науці. Упродовж тривалого часу у вітчизняній науковій традиції домінував матеріалістичний підхід до пояснення суспільних явищ, відповідно до якого право розглядалося переважно як інструмент державного примусу або як засіб реалізації інтересів економічно панівних груп. Такий підхід значною мірою звужував розуміння природи права, оскільки залишав поза увагою духовні, моральні та культурні чинники, що історично впливали на формування норм людського співіснування [21].

Водночас право історично виникало і розвивалося як система правил, що регулюють взаємовідносини між людьми на основі певних уявлень про справедливість, свободу та відповідальність. Ці уявлення формувалися в межах культурного розвитку суспільств і значною мірою були пов'язані з моральними та релігійними традиціями. У цьому контексті культура може розглядатися як фундаментальна основа формування соціальних інститутів, а правові норми – як результат історичного розвитку людських цінностей та ідеалів.

Особливого значення для формування сучасного праворозуміння набули концепції Нового часу, коли в європейській інтелектуальній традиції відбувалося становлення модерних уявлень про державу, владу та природні права людини. Саме в цей період формуються теоретичні підходи до обґрунтування правових норм, що поєднували раціоналістичне осмислення суспільних процесів із моральними та духовними уявленнями про природу людських взаємовідносин [13]. Ідеї природного права, суспільного договору та свободи особистості стали основою подальшого розвитку правової думки та заклали підвалини сучасних концепцій прав людини і правової держави.

У сучасному науковому дискурсі для аналізу складних соціальних явищ дедалі частіше використовується поняття «вимір» або «виміри». У гуманітарних дослідженнях воно застосовується для позначення певних напрямів аналізу чи критеріїв оцінювання різних аспектів суспільних процесів. Використання поняття «культурологічні виміри» у дослідженні права дозволяє розглядати правові концепції не лише з позицій політико-правових чи соціально-економічних факторів, а й з урахуванням культурних, моральних і духовних засад їх формування [7].

З огляду на це особливої актуальності набуває порівняльний аналіз концепцій права Нового часу з позицій розгляду їх культурних засад. Такий підхід дозволяє глибше зрозуміти історичні витоки сучасного праворозуміння, а також виявити ціннісні та духовні чинники, що вплинули на формування ідеї природних прав людини. Застосування поняття «виміри» як методологічного інструменту відкриває можливість конкретизувати критерії порівняння правових концепцій та уточнити зміст культурних засад права.

2. Literature Review

Аналіз наукових праць, присвячених взаємозв'язку права і культури, демонструє широкий спектр підходів до осмислення права як складного соціокультурного феномена. У сучасній гуманітарній науці дедалі більше уваги приділяється дослідженню культурних засад права, оскільки правові норми формуються не лише під впливом політичних чи економічних чинників, але й у межах певних культурних традицій, моральних уявлень та світоглядних орієнтирів суспільства. Особливо актуальним є такий підхід у контексті аналізу концепцій Нового часу, коли відбувалося формування модерних уявлень про свободу, справедливість, природні права людини та роль держави у регулюванні суспільних відносин.

Так, I. Kritsak, I. Ishchuk [9] у своїх дослідженнях звертає увагу на культурну зумовленість права, підкреслюючи, що правові норми відображають систему цінностей суспільства та формуються в межах його історико-культурного розвитку. На їхню думку, право є важливим елементом духовної культури, що поєднує нормативні, моральні та світоглядні компоненти [9]. V. Kaluha [4] у своїх філософських працях розглядає культуру як фундаментальну основу соціального буття людини, наголошуючи, що саме культурні процеси формують систему смислів і цінностей, які визначають характер суспільних інститутів, включаючи правові.

S. Yosypenko [22] досліджує історико-філософські аспекти розвитку української культури та підкреслює значення духовних традицій у формуванні суспільних норм і цінностей. Його підхід дозволяє розглядати право як результат культурної еволюції суспільства, у межах якої відбувається формування уявлень про справедливість, свободу та відповідальність [22]. M. Porovuch [18] у своїх працях аналізує культурні виміри суспільного розвитку, підкреслюючи, що культура виступає системою смислів, через яку людина осмислює соціальну реальність. У цьому контексті право розглядається як один із механізмів упорядкування соціальних відносин на основі певних культурних цінностей [18].

S. Maheza [12] досліджує історичні особливості розвитку української культури та інтелектуальної традиції, наголошуючи на значенні культурних чинників у формуванні соціальних інститутів та політико-правових систем. Її роботи дозволяють глибше зрозуміти історичний контекст становлення правової культури в європейській традиції [12]. T. Haltseva, O. Zinenko [3] аналізують культурно-історичні процеси формування національної ідентичності, підкреслюючи роль культурних і духовних чинників у розвитку суспільних інститутів, у тому числі правових.

У юридичній науці питання культурних засад права розробляються у працях M. Koziubra [8], який підкреслює необхідність розглядати право як явище культури, що функціонує в межах певної системи соціальних цінностей. На його думку, правові норми не можуть існувати поза культурним контекстом, оскільки вони відображають моральні та духовні орієнтири суспільства [8]. O. Lytvynov [11] у своїх дослідженнях розглядає право як феномен культури, аналізуючи його філософські та соціальні засади й підкреслюючи значення духовних чинників у формуванні правових норм.

O. Vazayev [1] здійснює порівняльний аналіз правових традицій та наголошує на впливі культурних факторів на формування правових систем. Він підкреслює, що правові інститути формуються під впливом історичних, культурних та цивілізаційних особливостей розвитку суспільства [1]. M. Panforova [16] досліджує філософські засади праворозуміння та звертає увагу на ціннісний характер права, що проявляється через його зв'язок із культурою та моральними принципами суспільства.

У сучасному науковому дискурсі дедалі частіше використовується поняття «вимір» або «виміри» для аналізу складних соціальних і культурних явищ. Yu. Sabadash [19] у своїх культурологічних дослідженнях звертає увагу на особливості використання цього поняття в гуманітарних науках та підкреслює необхідність його методологічного уточнення при аналізі культурних процесів. N. Liashova, N. Bielak [10] у педагогічних дослідженнях наголошують на взаємозв'язку між порівнянням і вимірюванням як операціями мислення, які дозволяють систематизувати та оцінювати різні аспекти соціальної реальності.

Порівняльний культурний підхід до аналізу соціальних процесів використовується також у міжнародних дослідженнях. Так, O. Khovrun, O. Dombrovska [6] аналізують правові механізми культурної дипломатії та підкреслюють роль культурної спадщини у формуванні національної ідентичності та міжнародної взаємодії. I. Shpektorenko [20] у своїх дослідженнях розглядає культурні та соціальні чинники розвитку державних інститутів, наголошуючи на необхідності врахування культурного контексту при формуванні політико-правових систем.

Попри значну кількість наукових праць, присвячених взаємозв'язку права і культури, деякі аспекти цієї проблематики залишаються недостатньо дослідженими. Зокрема, бракує комплексного порівняльного аналізу культурологічних вимірів правових концепцій Нового часу, а також уточнення методологічних підходів до використання поняття «культурологічні виміри» у правових дослідженнях. Саме ці питання потребують подальшого наукового опрацювання.

3. Problem Statement

Метою цього дослідження є наукове обґрунтування культурологічних засад права та здійснення порівняльного аналізу правових концепцій Нового часу з позицій розгляду їх культурних засад. Особлива увага приділяється виявленню культурних, світоглядних і ціннісних чинників, що вплинули на формування уявлень про право, свободу, справедливість і природні права людини в європейській інтелектуальній традиції цього періоду. У межах дослідження ставиться завдання проаналізувати основні підходи до розуміння взаємозв'язку права і культури, визначити методологічне значення поняття «культурологічні виміри» для аналізу правових явищ, а також дослідити особливості формування правових ідей Нового часу у контексті соціокультурних трансформацій європейського суспільства.

4. Methods and Materials

Дослідження ґрунтується на всебічному аналізі наукових праць у галузі філософії права, культурології, історії філософії та теорії держави і права, що присвячені проблемі взаємозв'язку права і культури. Основною метою було вивчення культурних засад формування правових концепцій Нового часу та визначення їхніх культурологічних вимірів у контексті розвитку європейської інтелектуальної традиції.

Матеріалами дослідження стали наукові публікації українських та зарубіжних авторів, присвячені аналізу культурних аспектів права, історії правової думки та філософських засад праворозуміння. Особливу увагу приділено працям, у яких право розглядається як елемент культури та як результат історичного розвитку цінностей і світоглядних орієнтирів суспільства.

Одним із основних методів дослідження став порівняльний аналіз, що використовувався для вивчення різних правових концепцій Нового часу та їхніх культурних передумов. Порівняння ідей представників європейської філософсько-правової думки дозволило виявити спільні та відмінні риси у трактуванні природи права, ролі держави та значення прав людини. Такий підхід сприяв більш глибокому розумінню культурних основ формування правових інститутів.

У дослідженні також застосовано історико-філософський метод, який дав змогу проаналізувати розвиток правових ідей у контексті соціокультурних трансформацій Нового часу. Цей метод дозволив простежити еволюцію уявлень про право та визначити роль культурних чинників у становленні модерних концепцій правової держави та громадянського суспільства.

Крім того, використано метод концептуального аналізу, спрямований на уточнення змісту таких понять, як «культурні засади права», «культурологічні виміри» та «правова культура». Застосування цього методу дозволило визначити їх методологічне значення для дослідження правових явищ та систематизувати різні підходи до їх інтерпретації у сучасній науковій літературі.

У роботі також застосовано елементи культурологічного підходу, що передбачає розгляд права як складової ширшої системи культурних цінностей і соціальних норм. Такий підхід дав змогу дослідити взаємозв'язок правових ідей із моральними, релігійними та світоглядними уявленнями відповідних історичних епох.

Поєднання зазначених методів дозволило комплексно проаналізувати культурні засади правових концепцій Нового часу та визначити їх значення для формування сучасного розуміння права як соціокультурного феномена.

5. Results and Discussion

Аналіз культурних засад права в контексті правових концепцій Нового часу дозволяє розглядати право не лише як інструмент регулювання соціальних відносин, а передусім як явище культури. У сучасному науковому дискурсі все більшого значення набуває підхід, відповідно до якого право формується в межах певних культурних систем цінностей і світоглядних орієнтирів. Саме тому застосування поняття «вимір» («виміри») у дослідженні правових явищ дозволяє більш комплексно аналізувати їхню природу та історичний розвиток.

У гуманітарних науках поняття «вимір» використовується як методологічний інструмент для визначення напрямів оцінювання певних соціальних чи культурних явищ. Як зазначає М. Попович, вимір можна розуміти як спосіб впорядкування значень і цінностей, що розглядаються як різновиди однієї загальної цінності або смислу. Такий підхід дозволяє застосовувати категорію вимірів до аналізу права як складного соціокультурного феномена.

Поняття вимірів тісно пов'язане з процесами порівняння і вимірювання, які в гуманітарному пізнанні виступають інструментами упорядкування та оцінювання явищ соціальної реальності. Як зазначає Н. Nestoruk [14], порівняння є операцією мислення, за допомогою якої класифікуються та оцінюються об'єкти, що мають спільні або відмінні ознаки [14, с. 7-8]. У цьому контексті вимірювання можна розглядати як узагальнену форму порівняння, що дозволяє визначати певні критерії оцінки явищ культури, включаючи правові інститути.

У межах проведеного дослідження було здійснено порівняльний аналіз основних правових концепцій Нового часу з погляду їх культурних засад. Особливу увагу приділено ідеям Т. Гоббса, Б. Спінози та Дж. Локка, які відіграли важливу роль у формуванні модерного розуміння права та держави.

Відомо, що у своїй праці «Левіафан» Т. Гоббс намагався застосувати до аналізу суспільних процесів методи, характерні для природничих наук. Під впливом ідей Г. Галілея та Р. Декарта він прагнув описати державу як своєрідний механізм або «штучний організм». Однак поряд із механістичними аналогіями мислитель приділяв значну увагу моральним і релігійним аспектам суспільного життя, що дозволяє говорити про наявність у його концепції певного культурного виміру. Держава у Гоббса виступає не лише політичним інститутом, але й своєрідним культуротворчим механізмом, покликаним забезпечувати порядок і стабільність у суспільстві.

Інший підхід демонструє Б. Спіноза, який у «Теологічно-політичному трактаті» розглядав моральні та правові норми у тісному зв'язку з релігійними уявленнями та текстами Святого Письма. Спіноза виходив із раціоналістичної інтерпретації релігії, розглядаючи Бога як основу природного порядку світу. У цьому контексті право людини на існування, свободу думки та самовираження розглядається як природне і невід'ємне. Таким чином, у концепції Спінози можна виокремити важливий культурний вимір права, що пов'язаний із моральними та духовними цінностями.

Особливе значення для розвитку теорії природних прав людини мала політико-правова концепція Дж. Локка. У своїх працях він полемізував із представником патріархальної теорії Р. Філмером, який обґрунтовував абсолютну владу монарха божественним походженням влади. Локк, навпаки, виходив із ідеї природних прав людини – права на життя, свободу та власність. Важливо, що аргументація Локка значною мірою спиралася на християнські моральні настанови, що свідчить про тісний зв'язок його концепції з релігійними та культурними традиціями європейського суспільства.

Результати порівняльного аналізу культурних засад правових концепцій Нового часу подано в таблиці 1.

Таблиця 1. Культурологічні виміри правових концепцій Нового часу

Мислитель	Основна праця	Ключова правова ідея	Характеристика культурологічного виміру
Т. Гоббс	«Левіафан» (1651)	Держава як штучний механізм (Левіафан) для подолання «війни всіх проти всіх» та забезпечення порядку через суспільний договір	Поєднання механістичної картини світу (вплив природничих наук) з біблійною міфологією та морально-релігійними настановами, що легітимізують владу як культуротворчий чинник стабільності
Б. Спіноза	«Теологічно-політичний трактат» (1670)	Невід'ємні природні права людини (на існування, свободу думки), що впливають з раціонально-природного порядку, ототожненого з Богом	Раціоналістичне тлумачення релігійних текстів та обґрунтування свободи совісті через пантеїстичне розуміння Бога як основи природного права
Дж. Локк	«Два трактати про правління» (1689)	Природні права (життя, свобода, власність) як основа суспільного договору та обмеження влади монарха	Поєднання критики патріархальної традиції з християнськими моральними настановами, що виводять права людини з релігійно-етичного розуміння гідності особистості
Р. Філмер	«Patriarcha» (1680)	Абсолютна влада монарха має божественне походження, успадковане від біблійного Адама	Релігійно-традиційний вимір, заснований на буквальному тлумаченні Старого Заповіту та сакралізації патріархальної моделі влади

Джерело: розроблено автором за даними, наведеними у [2; 5; 15; 17].

Як показує проведений аналіз, культурологічні виміри правових концепцій Нового часу можна систематизувати за кількома основними напрямками:

- релігійно-етичний вимір;
- раціоналістичний вимір;
- соціально-політичний вимір;
- культурно-історичний вимір.

Схематично взаємозв'язок цих вимірів у формуванні правових ідей Нового часу можна подати у вигляді концептуальної моделі (рис. 1):

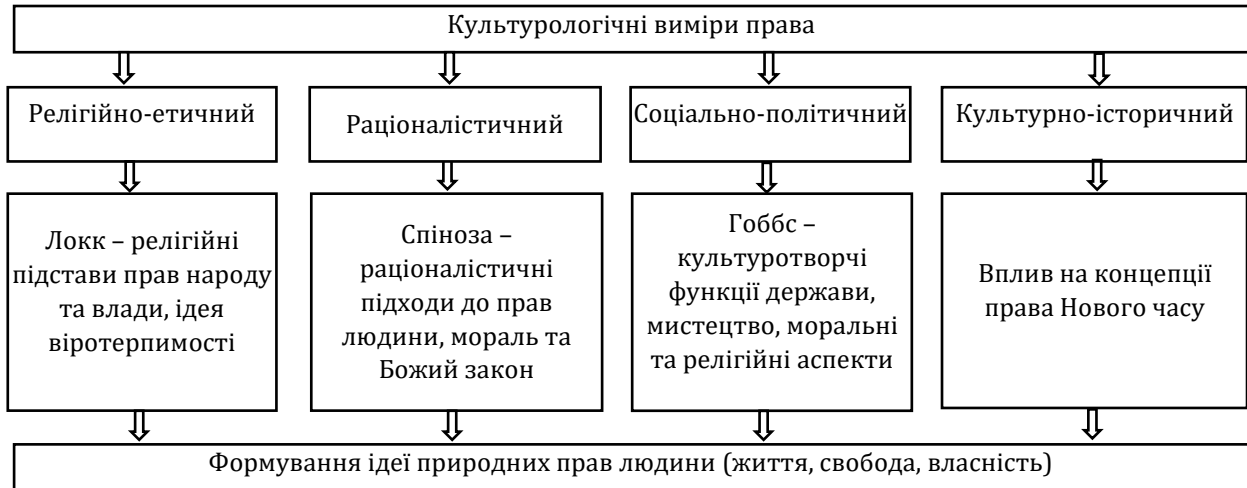

Рис. 1. Основні культурологічні виміри формування правових концепцій Нового часу

Джерело: розроблено автором.

Отримані результати свідчать, що правові концепції Нового часу формувалися під впливом не лише політичних або економічних факторів, але й широкого комплексу культурних чинників. Релігійні уявлення, моральні норми, філософські ідеї та соціальні практики разом утворювали культурний контекст, у межах якого формувалися основні принципи модерного праворозуміння.

Порівняльний аналіз також показує, що навіть ті концепції, які прагнули до раціонального пояснення права, не могли повністю відокремитися від культурних і духовних основ суспільства. Саме тому ідея природних прав людини, яка сформувалася у Новий час, значною мірою спиралася на моральні та релігійні уявлення про гідність людини.

Важливим аспектом сучасного осмислення культурних засад права є також звернення до проблеми національної ідентичності. У цьому контексті українські дослідники культури та історії підкреслюють необхідність аналізу правових традицій у ширшому культурно-історичному контексті. Такі підходи дозволяють краще зрозуміти процес формування національної правової культури та її взаємозв'язок із європейською інтелектуальною традицією.

Таким чином, застосування категорії культурологічних вимірів у дослідженні правових концепцій дозволяє розширити методологічні можливості правової науки та сприяє більш глибокому розумінню права як явища культури. Порівняльний аналіз показує, що культурні чинники відіграють ключову роль у формуванні правових ідей та інститутів, а також у розвитку сучасного праворозуміння.

6. Conclusions

Проведене дослідження культурних засад правових концепцій Нового часу дозволяє сформулювати низку узагальнюючих положень, що мають теоретичне та методологічне значення для сучасної правової науки та культурології.

У результаті аналізу теоретичних підходів до розуміння взаємозв'язку права і культури встановлено, що право є не просто системою нормативних приписів або інструментом державного управління, а передусім складним соціокультурним феноменом, який формується в межах певної системи цінностей, світоглядних орієнтирів та моральних уявлень суспільства.

Культура виступає фундаментальною основою становлення правових інститутів, визначаючи зміст і спрямованість правових норм відповідно до історично сформованих уявлень про справедливість, свободу та людську гідність.

Обґрунтовано методологічне значення поняття «культурологічні виміри» для дослідження правових явищ. Застосування цієї категорії дозволяє розширити аналітичні можливості правової науки, оскільки дає змогу розглядати правові концепції не лише крізь призму політичних чи економічних чинників, але й з урахуванням культурних, моральних, релігійних та світоглядних засад їх формування. Поняття виміру виступає інструментом упорядкування та порівняння різних аспектів правової реальності, що сприяє більш глибокому розумінню природи права як явища культури.

Здійснений порівняльний аналіз правових концепцій Т. Гоббса, Б. Спінози, Дж. Локка та Р. Філмера засвідчив, що культурні чинники відігравали визначальну роль у формуванні модерних уявлень про право, державу та природні права людини. Попри відмінності у філософських підходах та політичних позиціях зазначених мислителів, їхні концепції об'єднують глибинний зв'язок із культурними традиціями європейського суспільства – релігійними уявленнями, моральними настановами, раціоналістичними філософськими системами та історичним досвідом соціальної взаємодії.

Виявлено та систематизовано основні культурологічні виміри правових концепцій Нового часу, до яких належать: релігійно-етичний вимір (вплив християнської моралі та біблійних текстів на обґрунтування правових норм); раціоналістичний вимір (осмислення права через філософські системи, що поєднували наукову картину світу з духовними цінностями); соціально-політичний вимір (формування правових інститутів під впливом суспільних практик та політичних процесів); культурно-історичний вимір (зв'язок правових ідей з історичним досвідом та національними традиціями).

Доведено, що навіть ті правові концепції Нового часу, які прагнули до раціонального пояснення права та відокремлення його від релігійних догматів, не могли повністю звільнитися від впливу культурних і духовних основ суспільства. Ідея природних прав людини, яка стала фундаментом сучасного праворозуміння, сформувалася значною мірою під впливом моральних та релігійних уявлень про гідність людини, що свідчить про нерозривний зв'язок правових і культурних цінностей.

Обґрунтовано необхідність подальшого дослідження культурних засад права в контексті національної правової традиції, зокрема української. Аналіз правових ідей та інститутів у ширшому культурно-історичному контексті дозволяє глибше зрозуміти процеси формування національної правової культури, її взаємозв'язок із європейською інтелектуальною традицією та визначити перспективи подальшого розвитку правової системи України в умовах сучасних соціокультурних трансформацій.

Таким чином, застосування категорії культурологічних вимірів у дослідженні правових концепцій Нового часу дозволило не лише розширити методологічний інструментарій правової науки, але й поглибити розуміння права як складного соціокультурного феномена, що формується під впливом ціннісних, світоглядних та духовних чинників. Культурні засади права, виявлені в процесі порівняльного аналізу концепцій європейських мислителів, зберігають своє значення для сучасного праворозуміння та розвитку правових систем, орієнтованих на утвердження прав і свобод людини як найвищої соціальної цінності.

References

1. Bazayev, O. (2024). Legal consciousness as a philosophical and legal category: Historical and contemporary interpretations. *Problems of Legality*, (167), 6–24. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.167.319129>
2. Bundak, O. A. (2025). The evolution of the principle of separation of powers in the public law of foreign countries. *Uzhhorod National University Herald. Series: Law*, 1(90), 15–21. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.90.1.2>
3. Haltseva, T. O., & Zinenko, O. S. (2025). Theoretical substantiation of an integrative model of factors in the formation of national identity in the modern socio-cultural context. *Journal of Psychology Research*, 31(14), 111–125. <https://doi.org/10.15421/103107>

4. Kaluha, V. (2022). Culture as a modal and substantial medium in terms of its functional core. *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philosophical Sciences*, 2(92), 58–68. [https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2\(92\).2022.58-68](https://doi.org/10.35433/PhilosophicalSciences.2(92).2022.58-68)
5. Kelbia, S. G. (2025). Reflection of the rule of law in the political and legal doctrine of Thomas Hobbes. *Legal Bulletin*, 10–15. <https://doi.org/10.31732/2708-339X-2025-17-C1>
6. Khovpun, O. C., & Dombrovska, O. B. (2025). International standards for the protection of human rights in cultural diplomacy. *Culturological Almanac*, (3), 394–400. <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2025.3.48>
7. Kostiukevych, O. K. (2025). Methodological and world-optical principles of legal activity in modern society. *Kyiv Law Journal*, (4), 13–18. <https://doi.org/10.32782/klj/2025.4.2>
8. Koziubra, M. I. (1997). Law as a phenomenon of culture. In *Law and Culture: Theory and Practice* (pp. 28–30). Kyiv: MP “Lesia”. <https://ekmair.ukma.edu.ua/server/api/core/bitstreams/aaddc112-343d-4f33-8a3c-f1f1301d2b25/content>
9. Kritsak, I. V., & Ishchyk, I. M. (2025). Spiritual-value concept of legal understanding: content, essence and role in the knowledge of crime and counteraction against it. *Bulletin of Criminological Association of Ukraine*, 34(1), 526–542. <https://doi.org/10.32631/vca.2025.1.40>
10. Liashova, N., & Bielik, N. (2022). Analogy as a method of developing thinking logical operations of primary school children. *Professionalism of the Teacher: Theoretical and Methodological Aspects*, 2(17), 116–126. <https://doi.org/10.31865/2414-9292.17.2022.260001>
11. Lytvynov, O. M. (2016). *Law as a phenomenon of culture*. Kharkiv: Yaroslav Mudryi National Law University. <https://dspace.nlu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/a2daedb3-b75d-4d0e-b640-f977c0d03967/content>
12. Mahera, S. (2019). European vector of Ukrainian culture development. *Hileya: Scientific Bulletin*, 10(2), 67–72. <http://gileya.org/index.php?ng=library&cont=long&id=210>
13. Mishchenko, V. (2023). Historical dimension of spirituality. *Studies in the History and Philosophy of Science and Technology*, 32(1), 55–71. <https://doi.org/10.15421/272306>
14. Nestoruk, N. A. (2011). *Methodological recommendations for practical classes in the discipline “Fundamentals of engineering and pedagogical creativity”*. Artemivsk: Ukrainian Engineering Pedagogics Academy. <https://studfile.net/preview/9212303/>
15. Niemchenko, I. V. (2023). Apology of rebellion in the political works of Algernon Sidney. *Starodavnie Prychornomia – Ancient Black Sea Region*, (14), 485–489. <https://dspace.onu.edu.ua/handle/123456789/37132>
16. Panforova, M. (2025). Human rights as a value in the contemporary period: historical and philosophical analysis. *Ehrlich's Journal*, (14), 42–48. <https://doi.org/10.32782/ehrllichsjournal-2025-14.06>
17. Plakhtii, O. (2024). Political thought of representatives of the Renaissance and Modern Age. *Philosophy and Political Science*, (9), 34–40. <https://politkaf.kpnu.edu.ua/wp-content/uploads/2024/07/filosof-i-ya-issue-9.pdf#page=34>
18. Popovych, M. V. (1997). *Rationality and dimensions of human existence*. Kyiv: Sfera. <https://ars.vntu.edu.ua/index.php/ars/catalog/view/357/322/272-1>
19. Sabadash, Yu. S. (2021). Categorical apparatus of modern cultural studies (development of a system adapted to solving theoretical problems. In *Modern Cultural Studies: Postmodernism in the Logic of Ukrainian Humanistics Development* (pp. 35–45). Kyiv: Lira-K. https://shron1.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Suchasna_kulturolohiia_postmodernizm_u_lohitsi_rozvytk_u_ukrainskoi_humanistyky.pdf
20. Shpektorenko, I. V. (2024). Institutions: social, cultural, socio-cultural, ideological, political: to the problem of mutual influences. *Taurida Scientific Herald. Series: Public Management and Administration*, (6), 77–84. <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2024.6.9>
21. Tepliuk, M. & Yushchuk, O. (2024). Concept and classification of legal acts: critical dimension. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 31(2), 34–45. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2024-31-2-34>
22. Yosypenko, S. (2024). Historiography of Ukrainian philosophy and research of philosophy historiography in Ukraine. *Philosophical Thought*, (3), 7–26. <https://doi.org/10.15407/fd2024.03.007>